

SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVA OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

**LAPIN LIITTO
ROVANIEMI 2020**

LAPLAND
Above Ordinary

RAMBOLL

Päivämäärä **1.9.2020**
Laatija **Pirjo Pellikka, Juha Riihiranta**
Tarkastaja **Markus Hytönen**
Kuvaus **Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan
osallistumis- ja arviointisuunnitelma**

Viite 1510057120

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	4
2.	SUUNNITTELUALUE	5
3.	PERUSTIETOA KAIVOSHANKKEESTA	5
3.1	Kaivoshankkeen yleiskuvaus	5
3.2	Kaivoshankkeen aikataulu	6
3.3	YVA-menettelyssä tutkitut vaihtoehdot	6
4.	LAPIN MAAKUNNAN SUUNNITTELU	7
5.	ALUEIDENKÄYTÖN SUUNNITTELUTILANNE	8
5.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	8
5.2	Maakuntakaavoitus	9
5.2.1	Pohjois-Lapin maakuntakaava	9
5.2.2	Vireillä oleva Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040	10
5.3	Yleiskaavoitus	11
6.	SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVA	12
6.1	Vaihemaakuntakaavan tarkoitus	12
6.2	Vaihemaakuntakaavan laatiminen ja alustava aikataulu	13
6.3	Kaavoituksen, YVA-menettelyn ja muun suunnittelun vaiheet ja kytkenät	14
6.4	Viranomaisyhteistyö kaavoituksessa	15
6.5	Vaihemaakuntakaavaan liittyviä selvityksiä ja suunnitelmia	15
7.	SELVITYKSET JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	16
8.	VUOROVAIKUTUS	17
9.	TIEDOTTAMINEN	18
10.	YHTEYSTIEDOT	18

1. JOHDANTO

Tämä asiakirja on Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Lapin liiton hallitus on kokouksessaan 8.6.2020 (§ 59) päättänyt ryhtyä laatimaan Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavaa. Vaihemaakuntakaava koskee Sakatin kaivoshankkeen vaatimia muutoksia voimassa olevaan maakuntakaavaan Sodankylän kunnan alueella.

Maakuntakaava laaditaan vaihekaavana siten, että kaavassa käsitellään lähtökohtaisesti vain kaivoshanketta koskevat teemat. Vaihemaakuntakaavassa esitetään kaivostoimintaan liittyvät alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet. Vaihemaakuntakaava kumoaa voimassa olevan maakuntakaavan niiltä osin kuin uudessa kaavassa osoitetaan muutoksia. Tavoiteaikatauluna on, että vaihemaakuntakaava olisi Lapin liiton valtuustossa hyväksyttävänä vuonna 2022.

Sakatin kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) on käynnistynyt vuonna 2017 ja osayleiskaavan laatiminen vuonna 2019. Vaihemaakuntakaavan suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään YVA-menettelyssä tehtäviä selvityksiä sekä arviointityön tuloksia sekä vireillä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ja Sakatin osayleiskaavan aineistoja ja vaikutusten arviointeja.

AA Sakatti Mining Oy (Anglo American Plc:n tytäryhtiö) suunnittelee Sodankylässä sijaitsevan Sakatin monimetalliesiintymän malmivarojen hyödyntämistä. Sakatin esiintymän päämetallit ovat kupari ja nikkeli, joiden lisäksi malmi sisältää jalometalleja platinaa, palladiumia, kobolttia, kultaa ja hopeaa. Esiintymän nyt tunnetut mineraalivarannot ovat noin 44,4 miljoonaa tonnia. Kaivoshankkeeseen sisältyy maanalainen kaivos, sinne johtava tunneli, maanpäällinen kaivosalue ja yhdystie. Yhdystie liittyisi joko uuteen valtatie 5 linjaukseen kaivosalueen eteläpuolella tai valtatiehen 4 Puolakan kohdalla. Yhdystie vaatii Kitisen ylittävän sillan.

AA Sakatti Mining Oy:n tavoitteena on aloittaa Sakatin kaivoksen rakentaminen heti, kun sillä on tarvittavat luvat. Rakennusvaihe kestää noin kaksi vuotta. Näin tuotanto voisi alkaa ennen vuotta 2030. Nykyisellä mineraalivarantoarviolla ja suunnitellulla tuotantokapasiteetilla kaivoksen toiminta jatkuisi noin 20 vuotta aina vuoteen 2050 saakka. Yhdystie Kitisen ja mahdollisesti myös Keluoen yli tulee olla rakennettu ennen kaivoksen rakentamisen alkamista.

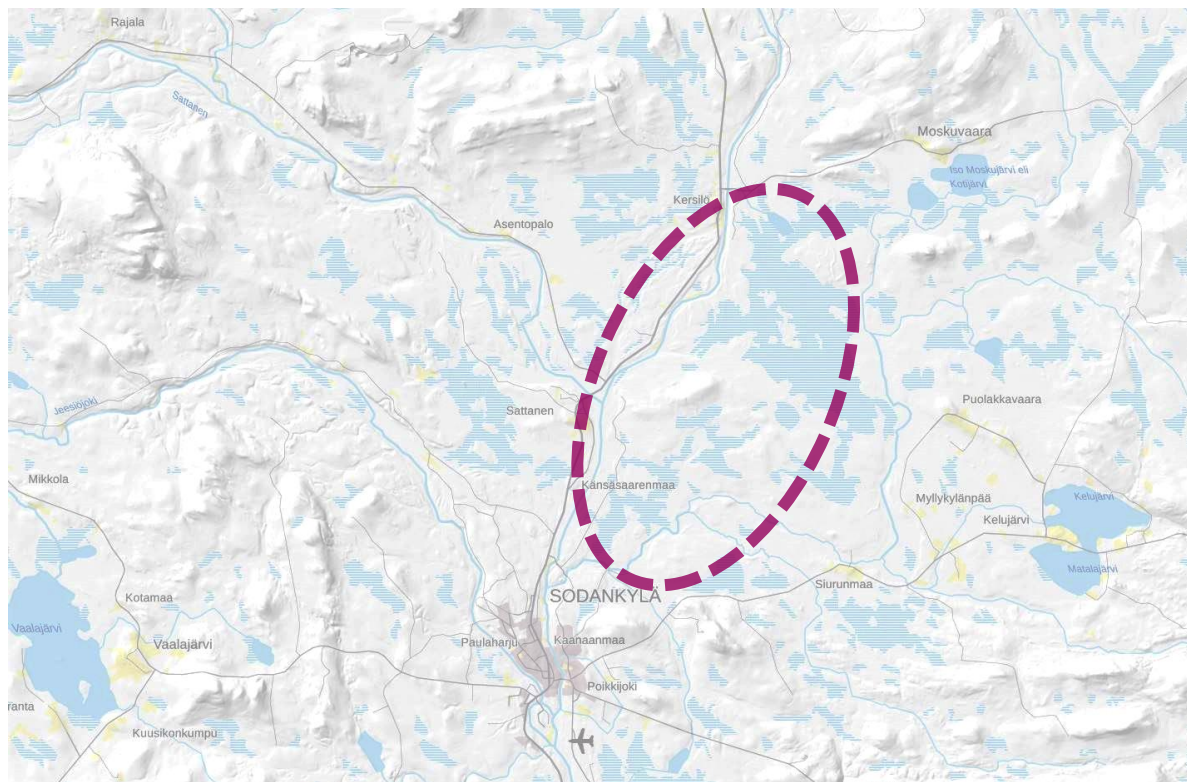
Vaihemaakuntakaavatyötä varten on perustettu ohjausryhmä, jossa on edustus Sodankylän kunnasta, ELY-keskuksesta, Metsähallituksesta, Paliskuntain yhdistyksestä, Oraniemen ja Sattasniemen paliskunnista, Väylävirastosta ja Suomen metsäkeskuksesta.

Lapin liitossa työstä vastaavat suunnittelujohtaja Riitta Lönnström, maakuntainsinööri Juha Piisilä, ympäristöasiantuntija Tiina Elo sekä aluesuunnittelijat Olli Rönkä ja Kaisa Kinnunen. Kaavaa laatii Ramboll Finland Oy, jossa työhön osallistuvat mm. Pirjo Pellikka, Juha Riihiranta ja Jussi Mäkinen. Kaivoksen suunnittelusta vastaa AA Sakatti Mining Oy, jossa yhteyshenkilöinä toimivat Pertti Lamberg ja Anne Valkama. Lapin Liitto ja AA Sakatti Mining Oy ovat tehneet sopimuksen vaihemaakuntakaavan laadinnan kustannusten jaosta.

2. SUUNNITTELUALUE

Sakatin kaivoshanke sijoittuu Sodankylän kuntaan, noin 10 km Sodankylän kuntakeskuksesta koilliseen. Hankealueen länsipuolella sijaitsee pohjoiseteläsuuntainen valtatie 4 sekä Kemijoen sivujoki Kitinen. Sattasen kylä on noin 2 km etäisyydellä suunnittelualueesta länteen. Sakatin malmiesiintymä on Kitisen itäpuolella olevan Viiankiaapa-suon alapuolisessa kallioperässä noin 300–1000 metrin syvyydessä. Viiankiaapa on suojeltu soidensuojelulailla ja se kuuluu Natura suojeluohjelmaan. Suunniteltu kaivos olisi maanalainen. Kaivoksen maanpäällistä tehdasaluetta on suunniteltu sijoitettavaksi suurelta osin esiintymästä noin 3–5 kilometriä etelään sijaitsevalle Kuusivaaran alueelle.

Vaihemaakuntakaavan alueellinen laajuus tarkentuu suunnittelun edetessä. Todennäköisesti vaihemaakuntakaava tulee käsittämään varsinaisen kaivosalueen lisäksi tie- tai voimajohtoyhteydet.

Kuva 1. Suunnitteilla olevan Sakatin kaivosalueen likimääräinen sijainti.

3. PERUSTIETOA KAIVOSHANKKEESTA

3.1 Kaivoshankkeen yleiskuvaus

Anglo American Plc aloitti malminetsinnän Keski-Lapin alueella vuonna 2004, ja ensimmäiset viitteet Sodankylän kunnassa sijaitsevasta esiintymästä saatiin vuoden 2006 aikana suoritetuista timanttikairauksista. Ensimmäiset lävistykset Sakatin päämineralisaatiosta saatiin vuoden 2009 aikana, jolloin esiintymä voidaan katsoa löydetyksi. Anglo American -konserniin kuuluva AA Sakatti Mining Oy perustettiin vuonna 2011 vastaamaan Sakatin monimetalliesiintymän kaivoshankkeen toteutuksesta ja alueen malminetsinnästä. Kaivos olisi maanalainen ja rikastamo oheistoimintoineen sijoittuisi maan päälle.

Sakatin esiintymän tunnettujen mineraalivarantojen määräksi on arvioitu 44,4 miljoonaa tonnia ja esiintymän varantojen on arvioitu riittävän 1,25–1,8 miljoonan tonnin vuotuisilla louhintamäärillä 20 vuotta. Kaivoksen päätuotteita ovat erilliset kupari- ja nikkelikasteet. Näiden arvioitu tuotanto tulee olemaan yhteensä keskimäärin 250 000 tonnia vuodessa. Rikasteista saadaan sivutuotteina kaupallisesti hyödynnettävissä määrin myös platinaa, palladiumia, kobolttia, kultaa ja hopeaa.

Kaivoksen maanpäällistä tehdasaluetta on suunniteltu sijoitettavaksi suurelta osin esiintymästä noin 3–5 kilometriä etelään sijaitsevalle Kuusivaaran alueelle. Eri hankevaihtoehdoissa toimintoja

on suunniteltu sijoitettaviksi osin myös Pahanlaaksonmaalle noin 3–5 km Kuusivaarasta pohjoiseen. Käsiteltyjen kaivosvesien purkupaikka tulee sijoittumaan Kitiseen. Idässä maanpäällinen hankealue rajautuu Viiankiaapaan. Sakatin mineralisaatio sijaitsee suurimmaksi osaksi Viiankiaavan suon alla. Sakatin pääesiintymä sijaitsee nykyisen kairaustiedon perusteella lähimmillään noin 350 metrin syvyydellä maanpinnasta jatkuen aina 1 200 metrin syvyyteen. Pää-malmiosta koilliseen on pienempi, lähempänä maanpintaa sijaitseva malmio, joka alkaa noin 150 metrin syvyydestä. Esiintymien tarkkoja rajoja ei ole vielä pystytty määrittämään.

Viiankiaapa kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja lisäksi se on suojeltu soidensuojelulaila (30.9.1988/851). Alueella sijaitsee myös yksityinen Uusitalon suojelualue. Viiankiaavan luonnonarvojen vuoksi hanke on suunniteltu toteutettavaksi maanlaisena kaivoksena siten, että toiminta alueella ei merkittävästi heikennä Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Mikäli luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa kaivoshankkeen merkittävästi heikentävän Viiankiaavan Natura-alueen suojeluprusteina esitettyjä luonnonarvoja, tarvitaan valtioneuvostolta LSL 66 §:n mukainen päätös poikkeamisesta.

Suunnittelualue sijoittuu Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien alueelle.

3.2 Kaivoshankkeen aikataulu

Kaivoshankkeen elinkaareen kuuluu suunnittelu- ja esiselvitysvaiheen jälkeinen kaavoitus- ja lupaprosessi, rakennusvaihe, kaivoksen toimintavaihe sekä kaivoksen sulkeminen. Ympäristövaikutusten arviointi ja tarkkailu kuuluvat oleellisena osana jokaiseen vaiheeseen. Suunnitteluvaiheessa toimintaa selvitetään ja optimoidaan, ja tehtyjen selvitysten ja suunnitelmien perusteella toiminnalle haetaan tarvittavat luvat, joita ovat mm. ympäristö- ja vesilupa, kaivoslupa, rakennusluvat kaivosturvallisuus- ja kemikaaliluvat sekä lunastuslain ja sähkömarkkinalain mukaiset luvat. Kaivoksen tulee perustua oikeusvaikutteiseen kaavaan. Suunnitteluvaiheessa huomioidaan kaivoksen koko elinkaari rakennusvaiheesta aina kaivoksen sulkemiseen. Rakennusvaiheessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan maarakennustöistä ja louhinnasta syntyvät ylijäämämassat mm. meluvalleissa sekä tie- ja patorakenteissa. Osa massoista varastoidaan käytettäväksi kaivoksen sulkeamisen yhteydessä. Toimintavaiheen aikainen näkyvin muutos alueella tulee olemaan rikastushiekka-alueiden vaihteellinen täyttyminen. Varsinainen louhintatyö tapahtuu maan alla. Toiminnasta syntyviä kaivannaisjätteitä sijoitetaan toimintavaiheessa maan alle (kaivostäyttö). Kaivoksen tuleva sulkeminen huomioidaan jo suunnittelu- ja toimintavaiheissa siten, että alue vaatii mahdollisimman vähän toimenpiteitä varsinaisen sulkemisen aikana ja sen jälkeen.

Rakennusvaiheen kestoksi on arvioitu kaivoksen elinkaareessa noin kolme vuotta, josta hankkeen edellyttämä uuden tieyhteyden ja sillan rakentaminen vie noin vuoden ja kaivostoimintoihin liittyvä rakentaminen noin kaksi vuotta. Kaivoksen varsinainen toimintavaihe on noin 20 vuotta. Rakennusvaiheessa kaivoksella on töissä n. 200 henkilöä ja varsinaisessa toimintavaiheessa 300-400 henkilöä. Koko 37 vuotisen elinkaaren aikana Sakatin oma suora työvoimatarve tulee olemaan 10 600 henkilötyövuotta (htv). Kerrannaisvaikutuksineen työllisyysvaikutus Suomessa tulee olemaan koko elinkaaren aikana noin 43 700 henkilötyövuotta. Näistä 22 600 henkilötyövuotta kohdistuu Lapin alueelle ja 17 300 henkilötyövuotta Sodankylään.

3.3 YVA-menettelyssä tutkitut vaihtoehdot

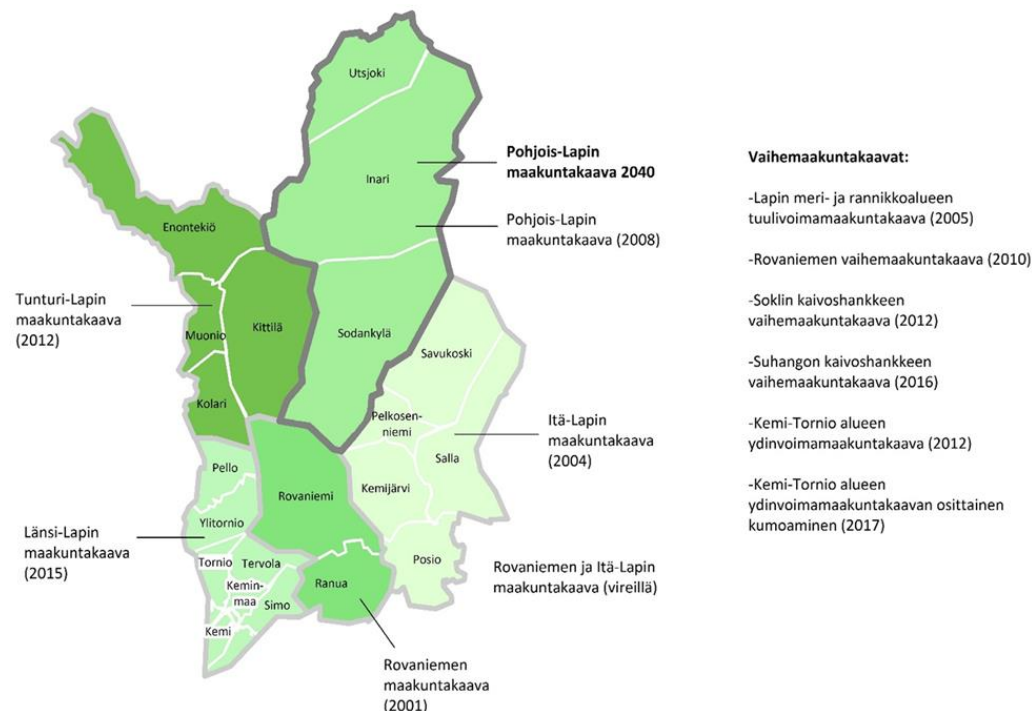
Kaivoshankkeessa YVA-menettelyn aikana ja sitä edeltäneissä esiselvityksissä on tutkittu useita vaihtoehtoja kaivoksen toteuttamiselle. Näistä on lopulliseen tarkasteluun valittu kolme eri päävaihtoehtoa. Merkittävimmät erot päävaihtoehtojen välillä ovat kaivoksen sisäänkäynnin sijainti, tunnelin tai kuilun sijainti, tehdasalueen sijoittelu Kuusivaarassa sekä läjitysalueiden ja rikastushiekka-alueiden sijainnit. Kullakin päävaihtoehdolla on alavaihtoehdot a ja b, jotka eroavat toisistaan mm. kaivoksen yhdystien ja uuden sillan sijainnin osalta (taulukko 7-1). YVA:n päätyttyä valitaan vaihtoehto, joka on ympäristö- ja kaivoslupan sekä kaavaehdotusten perustana.

Taulukko 1. YVA:ssa arvioitavat hankevaihtoehdot.

	VE1	VE2	VE3
Kaivoksen sisäänkäynti	Läntinen Kuusivaara, vi-notunneli kaivokseen	Pahanlaaksonmaa, esiintymän lounaispuolella	Pahanlaaksonmaa, esiintymän pohjoispuolella
Tehdasalue, altaat ja läjitysalueet	Läntinen Kuusivaara	Itäinen Kuusivaara	Pohjoinen Kuusivaara
Pastalaitos	Maanalainen	Pahanlaaksonmaa, sisäänkäynnin vieressä	Pahanlaaksonmaa, sisäänkäynnin vieressä
Rikastushiekka-altaat	Itäinen Kuusivaara	Läntinen Kuusivaara	Läntinen Kuusivaara
Kuljetin	Maanalainen	Hihnakuuljetin Pahanlaaksonmaa-Kuusivaara	Hihnakuuljetin Pahanlaaksonmaa-Kuusivaara
Vedenotto- ja purkupaikka	Kitinen	Kitinen	Kitinen
Yhdystie ja silta	Vaihtoehto a: Eteläinen yhdystievaihtoehto, Kelukoski-Kuusivaara, uusi silta Kelu-joen yli liittyminen valtatie 5 uuteen linjaan Vaihtoehto b: Pohjoinen yhdystievaihtoehto, uusi silta Kitisen yli Kitisen ja liittymä VT4:lle		

4. LAPIN MAAKUNNAN SUUNNITTELU

Maakunnan suunnitteluun kuuluvat maakuntasuunnitelma, alueiden käytön suunnittelua ohjaava maakuntakaava ja alueellinen kehittämisohjelma eli maakuntaohjelma. Alueellisesta kehittämisohjelmasta säädetään erikseen laissa alueidenkehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista. Lapin maakunnan suunnittelusta huolehtii Lapin liitto. Maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtioneuvoston antamat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Maakuntakaava konkretisoi valtakunnalliset tavoitteet ja sovittaa ne yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Maakuntasuunnitelmalla ei ole oikeusvaikutuksia, mutta se on lähtökohtana muulle maakunnan suunnittelulle. Lapissa on yhdistetty kaksi maakunnallista suunnitteluasiakirjaa maakuntasuunnitelma ja maakuntaohjelma Lappi-sopimukseksi. Valtuusto 27.11.2017 voimassa olevan Lappi-sopimuksen 2016-2021.

Kuva 2. Lapin maakuntakaavatilanne. Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava kumoaa voimaan tullessaan Pohjois-Lapin maakuntakaavan ja Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040.

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella. Maakuntakaava voidaan laatia myös tiettyä alueidenkäyttömuotoa tai -muotoja, kuten kasvusta koskevana ns. vaihemaakuntakaavana.

Maakuntakaavan aikajänne on 10–30 vuotta. Maakuntakaavoitusta ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki sekä -asetus. Ympäristöministeriö ei enää vahvista maakuntakaavoja 1.3.2016 voimaan tulleen maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen myötä. Maakuntakaavan hyväksyy Lapin liiton valtuusto. Hyväksymispäätöksestä on mahdollista valittaa Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen.

Maakuntakaava esitetään kartalla. Kaavaan kuuluvat myös kaavamerkinnät ja -määräykset. Lisäksi kaavaan liittyy selostus, jossa esitellään suunnitelman tavoitteet, ratkaisujen perusteet ja kuvaus sekä vaikutusten arviointi (MRL 29 §).

5. ALUEIDENKÄYTÖN SUUNNITTELUTILANNE

5.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön ohjausjärjestelmää. Niistä päättää valtioneuvosto. Tavoitteet voivat koskea asioita, joilla on:

- aluerakenteen, alueiden käytön taikka liikenne- tai energiaverkon kannalta kansainvälinen tai laajempi kuin maakunnallinen merkitys;
- merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- tai luonnonperintöön; tai
- valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyyteen, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen.

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Päätöksellä valtioneuvosto korvaa valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

Uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.4.2018. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu viiteen eri asiakokonaisuuteen:

- Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- Tehokas liikennejärjestelmä
- Terveellinen ja turvallinen ympäristö
- Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavaa koskevat erityisesti seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Suurilla kaupunkiseuduilla vahvistetaan yhdyskuntarakenteen eheyttä.
- Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta.
- Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.
- Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys tai riskit hallitaan muulla tavoin.
- Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelyratapihat sijoitetaan riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.
- Otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

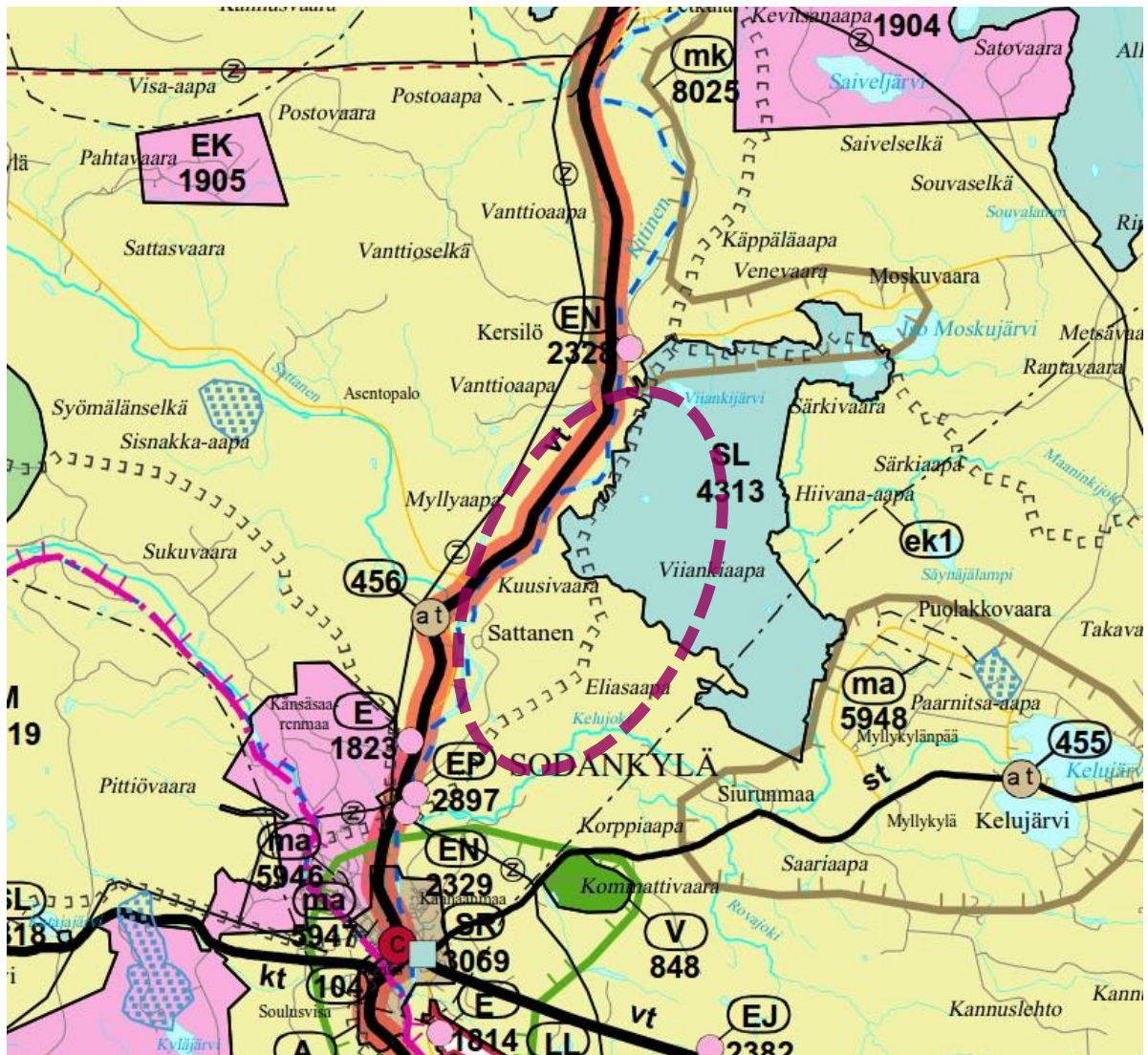
Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkon jatkuvuudesta.
- Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilymisestä.

5.2 Maakuntakaavoitus

5.2.1 Pohjois-Lapin maakuntakaava

Vaihemaakuntakaavan alueella on voimassa Pohjois-Lapin maakuntakaava (lainvoimainen 28.1.2008). Vaihemaakuntakaavan suunnittelualue sijoittuu pääosin voimassa olevan maakavassa maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M4519) sekä Viiankaavan suojelualueelle (SL 4313). Pohjois-eteläsuuntainen moottorikelkkareitti sijoittuu alueelle. Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava tulee kumoamaan voimassa olevan maakuntakaavan niiltä osin kuin uudessa kaavassa osoitetaan muutoksia.

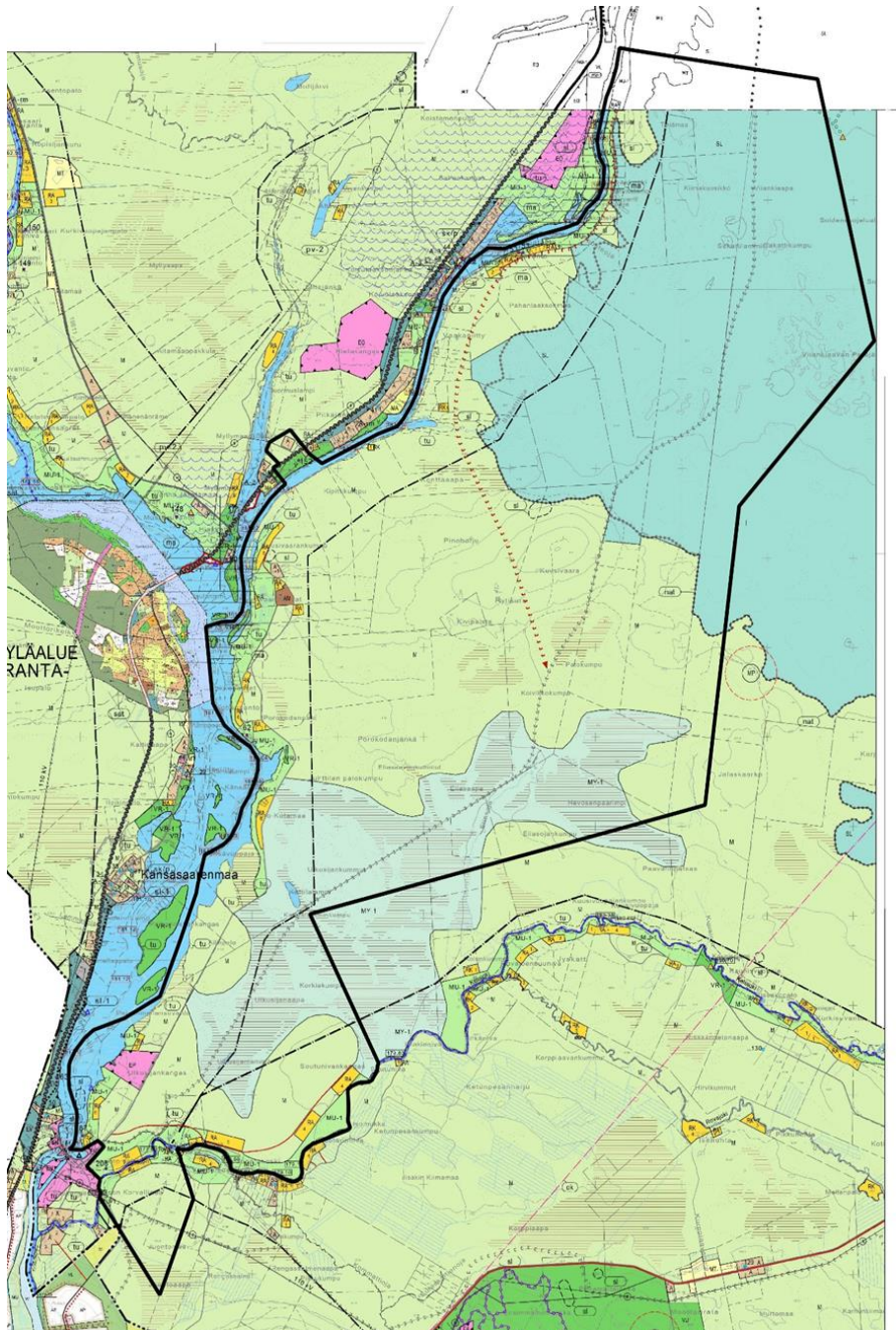

Kuva 3. Ote voimassa olevasta Pohjois-Lapin maakuntakaavasta. Suunnitteilla olevan Sakatin kaivosalueen likimääräinen sijainti on esitetty purppuralla katkoviivalla.

5.2.2 Vireillä oleva Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040

Lapin liitto on 2.5.2017 kuuluttanut vireille Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040. Kaavan valmisteluaineisto on ollut nähtävillä 28.1. – 28.2.2019. Maakuntahallitus hyväksyi 4.11.2019 maakuntakaavaehdotuksen MRA 13 §:n mukaisesti viranomaisneuvottelukierrokselle. Viranomaiskuuleminen toteutettiin 28.1. – 28.2.2020. Toinen viranomaisneuvottelu pidettiin 22.4.2020. Maakuntahallitus hyväksyi vastineet viranomaislausuntoihin ja päätti asettaa kaavaehdotuksen julkisesti nähtäville 8.6.2020. Kaavaehdotus tulee nähtäville syksyllä 2020. Tavoiteaikatauluna on, että maakuntakaavakaava olisi vuoden 2021 keväällä Lapin liiton valtuustossa hyväksyttävänä. Maakuntakaava kumoaa voimaan tullessaan lainvoimaisen Pohjois-Lapin maakuntakaavan.

Maakuntakaavatyön valmisteluvaiheessa on tutkittu Sakatin kaivoshankkeen edellyttämiä aluevarauksia ja tieyhteyksiä maakuntakaavatasolla. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 ei kuitenkaan maakuntakaavaprosessin etenemisen vuoksi ole edellytyksiä käsitellä Sakatin kaivoshanketta. Sakatin suunniteltu kaivosalue sijoittuu Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksessa 8.6.2020 pääosin maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M-1, 4561) sekä Viiankaavan suojelualueelle (SL 4313). Alueen pohjoisosaan on osoitettu kaksi pohjavesialuetta. Sakatin suunnitellun kaivosalueen tuntumaan on osoitettu ohjeellinen Jäämeren radan linjaus, moottorikelkkareitin yhteystarve, Sodankylän keskustan pohjoispuoleiset työpaikka-alueet, valtatie 5 uusi linjaus sekä itä-länsisuuntaisen rautatien yhteystarvemerkinä. Kaivosalue sijoittuu mineraalipotentiali vyöhykkeelle sekä alueen länsiosa Kitisen varressa ja pohjoisosa maaseudun kehittämisen kohdealueeseen.

Kuva 5. Voimassa olevien yleiskaavojen epävirallinen yhdistelmäkartta. Vireillä olevan Sakatin kaivos-hankkeen osayleiskaavan suunnittelualueen raja-
aus on esitetty kaavayhdistelmän päällä mustalla yhtenäisellä viivalla.

6. SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVA

6.1 Vaihemaakuntakaavan tarkoitus

Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan tarkoituksena on ratkaista Sakatin kaivoshankkeen maakunnalliset ja seudulliset maankäyttöratkaisut. Vaihemaakuntakaava koskee kaivoshankkeen edellyttämiä muutoksia voimassa olevaan maakuntakaavaan Sodankylän kunnan alueella.

Maakuntakaava laaditaan vaihekaavana siten, että kaavassa käsitellään lähtökohtaisesti vain kaivoshanketta koskevat teemat. Vaihemaakuntakaavassa esitetään kaivostoimintaan liittyvät alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet. Vaihemaakuntakaava kumoaa voimassa olevan maakuntakaavan niiltä osin kuin uudessa kaavassa osoitetaan muutoksia.

Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan tehtävänä on:

- osoittaa yleispiirteisesti kaivoksen sekä siihen liittyvien laitosten ja muiden toimintojen sijoittuminen alueelle
- osoittaa yleispiirteisesti kaivoksen edellyttämät tieyhteydet ja 110 kV:n voimalinja
- tarvittaessa ratkaista alueen muu maankäyttö yhdyskuntarakenteen sekä luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvojen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla
- tarvittaessa osoittaa korvaavat alueet, mikäli Natura-suojelun perusteina oleviin lajeihin /luontotyyppeihin kohdistuu merkittäviä haitallisia vaikutuksia
- tulkita aluetta ja hanketta koskevia valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita
- ohjata alueen yleis- ja asemakaavoitusta

6.2 Vaihemaakuntakaavan laatiminen ja alustava aikataulu

Maankäyttö- ja rakennuslain 27 §:n mukaan laadittaessa maakuntakaavaa osa-alueittain tai vaiheittain tulee kaavan valmistelua ohjaamaan asettaa maakunnan liiton toimielin, jossa on asianomaisten kuntien ehdottamia jäseniä.

Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan aloituskokous pidettiin 29.5.2020.

Lapin liiton hallitus päätti käynnistää Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan laatimisen kokouksessaan 8.6.2020 (§ 59).

Lapin liiton hallitus asetti kokouksessaan 8.6.2020 aloituskokouksen esityksestä kaavan ohjausryhmän. Ohjausryhmässä on edustus Sodankylän kunnasta, ELY-keskuksesta, Metsähallituksesta, Paliskuntain yhdistyksestä, Oraniemen ja Sattasniemen paliskunnista, Väylävirastosta ja Suomen metsäkeskuksesta.

Vaihemaakuntakaavan valmistelu etenee kaivoksen teknisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointien tarkentumisen myötä. Kaavan laadinnassa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti YVA-menettelyssä, yleiskaavoituksessa, ympäristölupaprosessissa sekä muussa alueen suunnittelussa syntyviä tietoja.

Tavoitteena on, että vaihemaakuntakaavan valmisteluaineisto asetetaan nähtäville keväällä 2021. Kaavaehdotus asetetaan nähtäville MRA 12 §:n mukaisesti arviolta vuoden 2022 alussa. Tavoiteaikatauluna on, että vaihemaakuntakaava olisi Lapin liiton valtuustossa hyväksyttävänä vuonna 2022.

Taulukko 2. Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan kaavoitusprosessi ja alustava aikataulu.

Päätös/ toimenpide		2020	2021	2022
1.	Päätös maakuntakaavan laadinnasta	●		
2.	Aloituskokous	●		
3.	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)			
4.	Ohjausryhmän nimeäminen	●		
5.	Vireilletuloilmoitus	●		
6.	Perusselvitykset	————		
7.	Tavoitteet	————		
8.	Kaavaluonnokset, vaihtoehdot, vaikutusten arviointi	————		
9.	Viranomaisneuvottelu		●	
	PHL 53§:n mukainen neuvottelu		●	
10.	Kaavaluonnos nähtävillä		■	
11.	Kaavaehdotus		————	
12.	Viranomaislausunnot		■	
13.	Viranomaisneuvottelu		●	
14.	PHL 53§:n mukainen neuvottelu		●	
15.	Kaavaehdotus nähtävillä			■
16.	Kaavan valmistelu hyväksyttäväksi			——
17.	Kaava hyväksytään			●
18.	Kaavan valitukset			→
19.	Kaavaa seurataan			→
20.	Tiedottaminen	○	○	○
21.	Ohjausryhmä	▲	▲	▲
22.	Maakuntahallitus	◆	◆	◆
23.	Maakuntavaltuusto			●

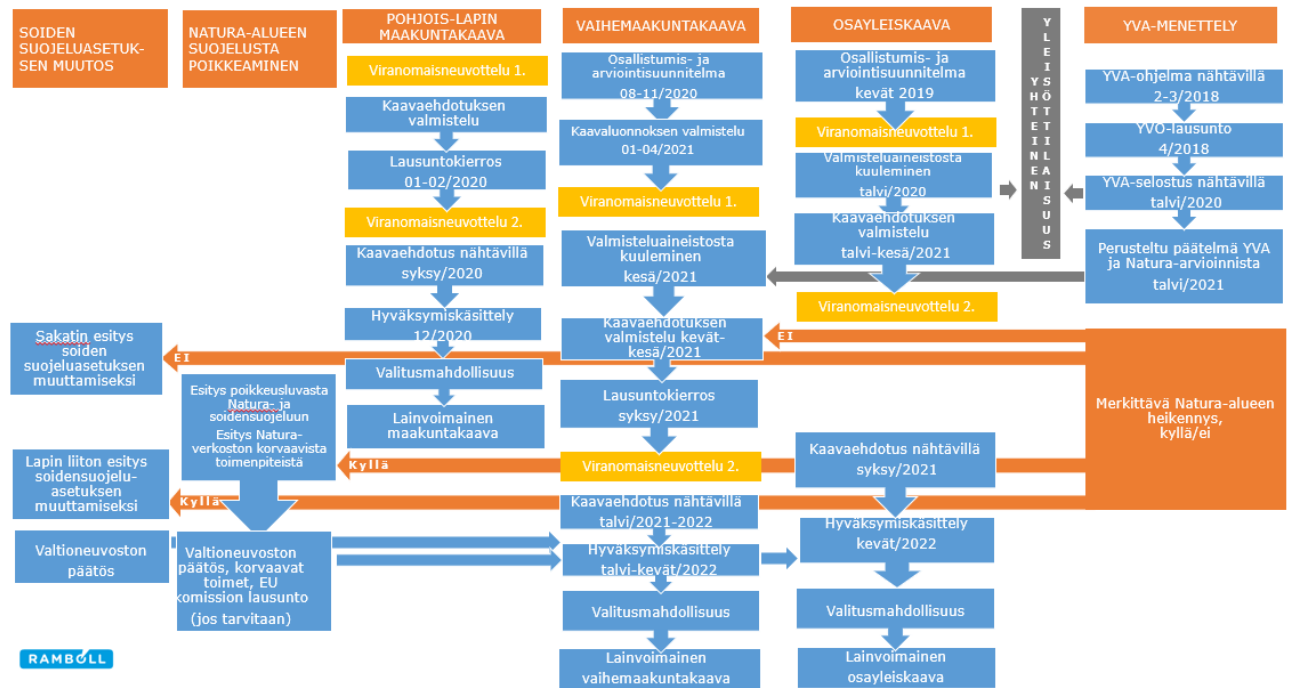
6.3 Kaavoituksen, YVA-menettelyn ja muun suunnittelun vaiheet ja kytkennät

Sakatin vaihemaakuntakaavan ja kaivoshanketta koskevien osayleiskaavojen laadinnassa on tavoitteena käsitellä alueidenkäytölliset asiat seuraavasti: maakunnalliset ja ylikunnalliset seikat ratkaistaan maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoissa käsitellään Sakatin maankäytön yleispiirteinen järjestäminen.

Vaihemaakuntakaavan suunnittelu ja vaikutusten arviointi pohjautuu YVA-menettelyssä tehtäviin selvityksiin ja arviointityön tuloksiin. Kaivoshankkeen YVA-selostus ja Natura-arviointi ovat nähtävillä loppuvuodesta 2020. Yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista ja lausunto Natura-arvioinnista tulisi olla käytettävissä ennen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineiston nähtävillä panoa.

Mikäli luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa kaivoshankkeen merkittävästi heikentävän Viiankaavan Natura-alueen suojeluperusteina esitettyjä luonnnonarvoja, tarvitaan korvaavia toimenpiteitä Natura-verkoston. Mahdolliset korvaavat alueet esitetään vaihemaakuntakaavassa.

Viiankaavan Natura-alue kuuluu suurimmalta osin soidensuojelulain (851/1988) nojalla perustettuun soidensuojelualueeseen. Soidensuojeluasetuksessa 30.9.1988/852 kielletään mm. maa- ja kallioperän vahingoittaminen. Ennen vaihemaakuntakaavan hyväksymistä tulee hakea valtioneuvostolta soidensuojeluasetuksen muuttamista. Vaihemaakuntakaava voidaan hyväksyä vasta asetusmuutoksen jälkeen.

Kuva 6. YVA-menettelyn, kaavoituksen, Natura-alueen suojelusta poikkeamisen ja soidensuojeluasetuksen muuttamisen prosessit ja kytkennät.

6.4 Viranomaisyhteistyö kaavoituksessa

Maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämät viranomaisneuvottelut pidetään kaavoituksen aloitusvaiheessa ja ehdotusvaiheessa.

Maakuntakaavaa valmisteltaessa järjestetään tarpeen mukaan kaavaneuvotteluja.

Vaihemaakuntakaavasta järjestetään poronhoitolain mukaiset neuvottelut.

6.5 Vaihemaakuntakaavaan liittyviä selvityksiä ja suunnitelmia

Sakatin aluetta koskien on käytettävissä mm. seuraavia selvityksiä tai suunnitelmia. Selvityksiä täydennetään tarpeen mukaan maakuntakaavoituksen yhteydessä.

- Sakatin kaivoshankkeen vireillä oleva YVA-menettely ja siihen liittyvät selvitykset
- YVA-menettelyn yhteydessä laadittavat/laaditut erillisselvitykset
 - porotalousselvitys
 - lähteiden biologinen kartoitus
 - aluetalousvaikutusten arviointi
 - kaivoshankkeen 110 kV:n liityntävoimajohdon ympäristöselvitys
 - maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys
 - hankevaihtoehtojen vaikutukset maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen
 - Viiankaavan Natura-arviointi
 - No Positive Impact -selvitys ekologisesta, vapaaehtoisesta kompensatiosta
 - hydrologisten vaikutusten arviointi
 - sosiaalisten vaikutusten arviointi
 - sosioekonominen arviointiraportti
 - logistiikkaselvitys
 - melu- ja värinäselvitys
 - sulkemissuunnitelma
 - 3D-maisemamallinnus
 - pintavesimallinnus
 - vesitase

7. SELVITYKSET JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Vaikutusten arviointi on olennainen osa kaavoitusta. Vaikutuksia koskevaa tietoa tuotetaan ja hyödynnetään koko kaavaprosessin ajan. Vaikutusten arviointi kaavoituksessa perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä asetukseen.

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa (MRL 9§):

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa (MRA 1§):

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;*
- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;*
- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;*
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen*
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön;*
- 6) elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen.*

Edellä mainittujen teemojen lisäksi Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavassa arvioidaan vaikutuksia ilmastomuutokseen ja Natura-alueisiin. Vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi laaditaan arvioimalla maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 9§) mukaiset kaavan merkittävät vaikutukset.

Maakuntakaavaratkaisun suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin ja maakunnallisiin tavoitteisiin arvioidaan sekä valmistelu- että ehdotusvaiheessa. Lisäksi tarkastellaan maakuntakaavan sisältövaatimusten (MRL 28 §) toteutuminen.

Sakatin kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) on käynnistynyt vuonna 2017 ympäristövaikutusten arviointiohjelman laatimisella. YVA-menettely sisältää kaikki oleelliset osa-alueet myös kaivoksen voimajohtojen, sillan ja tieyhteyksien osalta. Viiankiaavan Natura-alueen osalta laaditaan luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi. Vaihemaakuntakaavan suunnittelu ja vaikutusten arviointi pohjautuu YVA-menettelyssä tehtäviin selvityksiin ja arviointityön tuloksiin. Lisäksi vaihemaakuntakaavatyössä hyödynnetään vireillä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 sekä Sakatin kaivoshankkeen osayleiskaavan aineistoja, selvityksiä ja vaikutusten arviointejä. Mahdolliset lisäselvitystarpeet arvioidaan viranomaisten kanssa.

Maakuntakaavan toteuttamisen vaikutukset arvioidaan maankäyttömuodoittain sekä merkintä- ja määräyskohtaisesti. Kaavan toteuttamisen vaikutukset arvioidaan myös kokonaisuutena. Vaikutusten arviointi kulkee täydentyvästi läpi koko kaavan valmisteluprosessin.

Vaikutusten arviointi on keskeinen osa vuorovaikutteista suunnittelua ja siihen voi vaikuttaa maakuntakaavan valmistelun eri vaiheissa.

8. VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus kaavaa valmisteltaessa tulee järjestää niin, että niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta (MRL 62 §).

Osallisilla on mahdollisuus antaa palautetta eri vaiheissa ja monilla eri tavoilla. Ensimmäistä kertaa palautetta on mahdollista antaa kaavan vireilletulon ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman kuluuttamisen yhteydessä ja kun osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetetaan nähtäville. Myöhemmin osalliset voivat antaa mielipiteen kaavan valmisteluvaiheessa tai muistutuksen kaavaehdotuksesta. Vapaamuotoista palautetta on mahdollista antaa koko kaavaprosessin ajan. Valmisteluvaiheessa pyydetään lausunnot ELY-keskukselta, kunnilta, keskeisiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä sekä niiltä ministeriöiltä, joita asia koskee. Maakuntakaavaehdotuksesta pyydetään MRA 13 §:n mukaisesti viranomaislausunnot. Jonka jälkeen maakuntakaavaehdotus asetetaan MRA 12 §:n mukaisesti julkisesti nähtäville, jolloin kuntien jäsenillä ja osallisilla on oikeus tehdä muistutus kaavaehdotuksesta.

Kaikki kannanotot kirjataan, kuten myös se, miten ne ovat vaikuttaneet suunnitteluun tai sen tuloksiin. Saatuun palautteeseen annetaan vastineet. Seuraavaan taulukkoon 1 on koottu laajasti niitä tahoja, joiden suunnittelun alkuvaiheessa voidaan olettaa olevan osallisia.

Taulukko 3. Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan osalliset ja osallistuminen

Osalliset	Osallistuminen
Maanomistajat: Metsähallitus, yksityiset maanomistajat, jakokunnat, yhteismetsät, muut vaihemaakuntakaava-alueen ja siihen rajoittuvien alueiden maanomistajat	Kommentit tavoitteista ja valmisteluaineistosta sekä luonnoksesta valmisteluvaiheessa Mielipiteet kaavaluonnoksesta ja muistutukset kaavaehdotuksesta nähtävilläolon aikana sekä esittelytilaisuuksissa
Ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa: Vaihemaakunnan vaikutusalueen asukkaat, tonttien vuokralaiset, yritykset ja niiden työntekijät, laitokset ja niiden käyttäjät ja työntekijät, vesialueiden omistajat ja käyttäjät	Kommentit tavoitteista ja valmisteluaineistosta sekä luonnoksesta valmisteluvaiheessa Mielipiteet ja lausunnot kaavaluonnoksesta ja muistutukset ja lausunnot kaavaehdotuksesta nähtävillä olon aikana sekä esittelytilaisuuksissa
Viranomaiset ja hankkeessa niihin verrattavat yritykset ja yhteisöt: Alueen kunnat, ministeriöt, Väylävirasto, Museovirasto, Traficom, TUKES, STUK, Pääesikunta, Logistiikkalaitoksen esikunta, 3. logistiikkarykmentti, Ilmavoimien esikunta, Maavoimien esikunta, muut valtion keskushallinnon viranomaiset sekä muut vastaavat kuten GTK, Fingrid ja Finavia, Lapin ELY-keskus, Lapin AVI, Lapin maakuntamuseo, Suomen Metsäkeskus Lappi, Metsähallitus, Lapin pelastuslaitos, ja muut aluehallinnon viranomaiset sekä muut vastaavat, kuten Paliskuntain yhdistys	Kommentit tavoitteista ja valmisteluaineistosta sekä luonnoksesta MRL:n mukaiset viranomaisneuvottelut valmistelu- ja ehdotusvaiheessa Lausunnot luonnos- ja ehdotusvaiheessa Muu viranomaisyhteistyö koko prosessin ajan
Yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään: Suomen luonnonsuojeluliitto Lapin piiri, Sompion luonnonsuojeluyhdistys ry, Lapin lintutieteellinen yhdistys, Birdlife, Kersilön kylätoimikunta, Moskuvaaran kyläseura ry, Sattasen kyläseura ry, Siurunmaan kyläseura ry, Puolakkavaaran Kehitys ry, Rovakaira Oy, Sodankylän lämpö ja vesi Oy, Tähtikuitu Oy, Boliden Kevitsa Mining Oy, Metsänhoitoyhdistys Sodankylän, metsästys- ja kalastusseurat, Sattasen kalaveden osakaskunta, Sodankylän kalastusalue, Sodankylän kirkonkylän kalaveden osakaskunta, Kemijoki osakeyhtiö, Oraniemen paliskunta, Sattasniemen paliskunta, Kaavan vesialueen jakokunnat, Viiankiapa-liike, Vesiluonnon puolesta ry	Tarvittaessa neuvottelut eturyhmien kanssa Poronhoitolain mukaiset neuvottelut Kommentit tavoitteista ja valmisteluaineistosta sekä luonnoksesta valmisteluvaiheessa Mielipiteet luonnos- ja muistutukset ehdotusvaiheessa

9. TIEDOTTAMINEN

Maakuntakaavoituksen vaiheista, sisällöstä, yleisötilaisuuksista, luonnosten ja ehdotusten nähtävillä olosta sekä mahdollisuuksista mielipiteen esittämiseen tiedotetaan seuraavilla tavoilla:

- ilmoituksina, kuulutuksina, tiedotteina ja artikkeleina,
- Sodankylän kunnan kaavoituskatsauksen yhteydessä,
- sanomalehdissä, paikallislehdissä ja kuntien tiedotuslehdissä,
- Lapin liiton ja kuntien ilmoitustauluilla,
- Lapin liiton (www.lapinliitto.fi) ja kunnan internetsivuilla.

Viralliset kuulutukset tehdään suomen ja pohjoissaamen kielillä. Kuulutukset julkaistaan Lapin liiton ja kuntien ilmoitustauluilla sekä seuraavissa lehdissä: Kaleva, Lapin Kansa ja Sompio.

10. YHTEYSTIEDOT

Maakuntakaavan laatimisesta vastaa **Lapin liiton** virasto. Virastossa yhteyshenkilöinä toimivat suunnittelujohtaja Riitta Lönnström, maakuntainsinööri Juha Piisilä, ympäristöasiantuntija Tiina Elo sekä aluesuunnittelijat Olli Rönkä ja Kaisa Kinnunen. **Suunnittelutyötä** tekee Ramboll Finland Oy.

Kaavoitustyötä tukemaan Lapin liiton hallitus on nimennyt **ohjausryhmän**, johon kuuluvat:

- Sodankylän kunta
- Lapin ELY-keskus
- Metsähallitus
- Paliskuntain yhdistys
- Oraniemen paliskunta
- Sattasniemen paliskunta
- Väylävirasto
- Suomen metsäkeskus

Tarkempia yhteystietoja:

Lapin liitto, aluesuunnittelu:

suunnittelujohtaja
Riitta Lönnström
040 024 0504
etunimi.sukunimi@lapinliitto.fi

maakuntainsinööri
Juha Piisilä
040 711 8382
etunimi.sukunimi@lapinliitto.fi

PL 8056, 96101 Rovaniemi
Hallituskatu 20 B, 96100 Rovaniemi
E-mail: info@lapinliitto.fi

Ramboll Finland Oy

projektipäällikkö
Pirjo Pellikka
040 532 2380
etunimi.sukunimi@ramboll.fi

suunnitteluinsinööri
Juha Riihiranta
050 3124 770
etunimi.sukunimi@ramboll.fi